

atitudini

anul X, nr. 3 (60), martie 2012

Casa de Cultură „I. L. Caragiale“ a Municipiului Ploiești

Basarab Nicolescu - 70

La mulți ani, iubite ploieștean, din Republica Ploieșteană către Comuna Parisiană, se trimit vapoare cu mătasuri! Inspirație! Succes în proiectul transdisciplinar și să ne revendem cu bine în mai! Mai frumoși, mai veseli, mai fericiți!

„EXTRAORDINAR“

Interviu cu Academicianul Basarab Nicolescu (2)

G.N.I.: Parisul este un oraș?

B.N.: E un centru al Pământului. Pentru mine, Parisul este centrul cultural al Pământului. Bineînțeles, există și New York-ul, există San Francisco, există Amsterdam, dar Parisul are, în primul rând, această calitate: întâlnești la fiecare pas istoria! Ce este istoria, de exemplu, în Statele Unite? Este un tramvai!

G.N.I.: (râd în hohote)

B.N.: Este un tramvai, care de e de acum două sute de ani și devine monument istoric... La Paris sunt biserici, sunt monumente... Deci te plimbi pe jos și descoperi istoria Franței și istoria Europei. E un loc în care încă te poți plimba pe jos, e un loc în care întâlnești la fiecare pas spiritul, rămâne o capitală culturală, în ciuda altor dezvoltări. Și New York-ul e minunat, dar New York-ul nu are istorie!

G.N.I.: Nichita este un poet?

B.N.: Mare poet! Indiscutabil! Și așa spune foarte pasionat de filosofie, foarte pasionat de matematică, foarte pasionat de logică... El a inventat anumite oximoronuri extraordinare, de exemplu răsul-plânsul, pe care le pune în regie, într-un anumit sens, în logica pe care eu o numesc, după Ștefan Lupașcu, logica terțului inclus. Este un mare poet. Bineînțeles, este inegal... Adică sunt locuri în Nichita unde este sublim, e genial și sunt locuri în care este normal, cum să spun... Dar rămâne un poet mare în istoria României!

G.N.I.: Basarab Nicolescu este un savant?

B.N.: Nu știu. Asta ceilalți pot să spună.

G.N.I.: Ce este eternitatea?

B.N.: O mare plictiseală. Eternitatea pentru mine ar fi ceva groaznic, un fel de coșmar. Dacă lucrurile ar continua indefinit, în același fel, ar fi groaznic... Deci sper că eternitatea nu există, decât ca cimitir!

G.N.I.: Ce este infinitul?

B.N.: E un lucru pe care îl putem gândi matematic, dar nu îl putem realiza uman. Infinitul nu este la scară umană, dar este la scară matematică. Infinitul reprezintă un fel de pol asimptotic al ființei noastre, al tinderii noastre spre cunoaștere, spre Dumnezeu, spre Divinitate. Infinitul este o noțiune, ca și zeroul – zeroul și infinitul, de altfel, sunt legate, pentru că inversul zeroului este infinitul! – sunt noțiuni matematice și chiar mai mult decât atât: simboluri!

G.N.I.: Ce se poate învăța și ce nu se poate învăța?

B.N.: Cred că un lucru care nu se poate învăța este prostia, pentru că prostia este înăscută... Ce se poate învăța este totul, adică minunea lumii, dar prostia e un fel de obstacol absolut la minunea lumii!

G.N.I.: Ce este gaura neagră?

B.N.: Înseamnă un loc unde totul este absorbit, totul dispare... un fel de masă înfinită care se crează... Ar fi un fel de infern virtual.

G.N.I.: Care este echivalentul metaforei în matematică?

B.N.: Matematica e secundată de metafore, dar metafore riguroase, adică metafore care se debarasează de ambiguitate și devin univoce. Dar, pentru a ajunge la invenția matematică, trecem prin metaforă...

G.N.I.: Ce înseamnă moartea?

B.N.: Moartea cred că este poarta spre viață, adevărata viață...

G.N.I.: Trei dorințe ale Domniei-Voastră?

B.N.: Trei?

G.N.I.: Deocamdată doar trei...

B.N.: Nu știu...

G.N.I.: (râd)... Prima nu știu, a doua...

B.N.: Prima dorință ar fi, cum spun într-una din cărțile mele, Teoreme poetice, să fiu îngropat sub toate cărțile pe care nu le-am citit în viața mea!... Și sunt cam multe... A doua este aceeași și a treia este tot aceeași!

G.N.I.: Ce este copilăria?

B.N.: Copilăria este o stare de inocență fără cunoaștere. Interesant este cum se pot îmbina cunoașterea și inocența, nevinovăția și cunoașterea... Eu am ayut prieteni care au rămas copii până la sfârșit, ca Ștefan Lupașcu (Ștephan Lupasco), care a trăit în Franța. Pentru mine, copilăria nu e o stare ideală, sau e o stare ideală numai ca amintiri, nu și ca devenire...

G.N.I.: Ce este visul?

B.N.: Visul, pentru mine, este o intrare în starea unității lumii. Cred că este un dar care ni s-a acordat, prin care putem intra în armonia lumii!

G.N.I.: Ce este dimineața?

B.N.: Dimineața este începutul nopții, într-un anumit sens, din nefericire, sau din fericire, precum nașterea este începutul morții. Deci dimineața este începutul unui ciclu. Ce e interesant nu este începutul, ci chiar ciclul!

G.N.I.: Care este prima seară în care v-a părut rău că se sfârșește ziua?

B.N.: Seara când am făcut prima dată dragoste în viața mea.

G.N.I.: Ce este normalul? Ce este anormalul?

B.N.: Asta nu știu. Pentru că depinde de context. Normalitatea este un fel de definiție socială, care poate fi extrem de periculoasă.

G.N.I.: Ce este succesul?

B.N.: Succesul este un fel de fantasmă a imortalității. Cu alte cuvinte este o bască a impotenței. Am avut succes, dar am avut certitudinea inutilității succesului!

G.N.I.: Ce este neantul?

B.N.: Neantul este o invenție a omului, ca să facă față disperării de a nu ști de ce este aici, dar neantul nu există. Din punct de vedere fizic, vidul este plin. Neantul e bun pentru nihilității în pană de imaginație.

G.N.I.: Credeți că se va inaugura într-o zi arheologia sonică?

B.N.: Ce este asta? Nu știu...

G.N.I.: O idee de-a mea... Adică să se facă posibil, prin niște efecte, reauzirea în prezent a unor sunete, a unor discuții purtate în urmă cu o sută de ani, cu două sute de ani, cu trei sute de ani...

B.N.: Totul e posibil! Științific totul este posibil!

G.N.I.: Ce este prostia?

(râdem)

B.N.: Prostia este un fel de ciudățenie a creației... Foarte ciudat că Dumnezeu a inventat și prostia! E foarte ciudat, pentru că e un obstacol în dezvoltarea lumii, e un obstacol în iubire, un obstacol în înțelegerea armoniei lumii. Dar fără prostie lumea nu poate exista.

G.N.I.: Ce este imaginarul?

B.N.: Imaginarul este o imaginație care se plasează pe nivelul de realitate, care traversează... Imaginația poate fi pe un singur nivel de realitate, deci poate fi echivalentul fantasmei, pe când imaginarul, inventat de Henry Corbin, de Gilbert Durand, este un cuvânt care dă sensul dur, sensul faptului că prin imaginație putem ajunge la realitate.

G.N.I.: Cum se explică fizic levitația?

B.N.: Nu se explică. De altfel, n-am levitat decât în vis, deci nu știu... Levitația antigravitațională se explică, bineînțeles, în sensul că gravitația se anulează. Deci cosmonauții experimentează flotarea în spațiu, dar levitația în sensul mistic nu am experimentat-o și îmi pare rău.

G.N.I.: Brâncuși, Coloana fără de sfârșit... Ce vă vine în minte când auziți aceste cuvinte?

B.N.: Un sfânt al neamului românesc, un sfânt care vine din alte meleaguri decât cele românești, un sfânt care este tibetan, un sfânt care vine de la Milarepa, un universal al neamului românesc. Pentru mine, Brâncuși este un prototip al geniului românesc universal.

G.N.I.: Materie și antimaterie... Argumente pro și contra...

B.N.: Nu sunt nici argumente pro, nici argumente contra. Este un fapt că antimateria și materia există. De asemenea, este fapt că antimateria întâlnește materia, degajează o energie extrem de mare... Deci, la începutul lumii, conform teoriei Big Bangului, materia și antimateria existau în stare egală. Dar pentru ca lumea să fie creată, materia a câștigat asupra antimateriei. Deci antimateria poate exista, poate, în alte universuri. Dar ele sunt așa de separate de noi... Imposibil de vizitat! Pentru că dacă le-am vizita, am fi dizolvați în foc...

G.N.I.: Ce șanse sunt ca în acceleratorii de particule să se obțină neutroni cu o energie foarte mare, care poate fi stocată.

Ștefan N. Mirea la Ploiești (1882-1932)

ST. MIREA

În acest an la 15 ianuarie s-au împlinit 80 de ani de când inginerul și matematicianul Ștefan N. Mirea, a părăsit această lume. Personalitate complexă, cu realizări deosebite în domeniul ingineriei, al activității didactice și sociale, Ștefan N. Mirea a intrat în conul de umbră al uitării. Ne propunem ca, într-un serial, să încercăm aducerea în actualitate a realizărilor unui om ce poate reprezenta un model pentru generațiile actuale și viitoare.

Un medalion biografic, datorat în special activității sale de redactor al Gazetei Matematice, se găsește în volumul I al documentatei lucrări „Istoria matematicii în România” publicată de George Șt. Andonie în 1965 (1). În această lucrare se poate citi la pagina 271: „Ștefan N. Mirea (15 iunie 1882 – 15 ianuarie 1932) și-a făcut studiile primare și liceale la Ploiești, la Liceul «Sf. Petru și Pavel», absolvindu-l în 1902.”

Am căutat și am găsit foile matricole ale elevului Mirea Ștefan din clasele: a IV-a, în anul școlar 1897-1898 (dosar 4/ 1896, fila 132); a V-a, în anul școlar 1897-1898 (dosar 4/ 1897, fila 49); clasa a VI-a, în anul școlar 1898-1899 (dosar 7/ 1898, fila 136) și din clasa a VII-a, în anul școlar 1899-1900 (dosar 8/ 1899, fila 66 (131)).

Rubricile foilor matricole privind datele personale n-au fost integral completate. Astfel, nu rezultă unde a urmat clasele I-III de liceu (ce corespundeau ciclului gimnazial) și nici unde a dat bacalaureatul, deoarece, în foaia matricolă pentru clasa a VII-a este consemnat: „Retrăgându-se i s-a eliberat certificatul No. 98 din 29 iunie 1900 închizându-se partida”. (în dosarul 6/ 1896, fila 52 verso, adolescentul Ștefan N. Mirea semnează pentru primirea certificatului de absolvire a studiilor liceale No. 298 (poziția 105). Din aceeași foaie matricolă aflăm că Ștefan N. Mirea s-a născut la București în anul 1882, luna iunie, ziua 17, și că tatăl era de funcționar. În celelalte foi matricole nu este trecut data nașterii. Din foaia matricolă a clasei a V-a, aflăm că familia Mirea locuia pe strada Brătianu nr.2 (actuala stradă 30 decembrie). Se pare că hazardul a făcut posibil ca renovată, clădirea construită în 1877, să poată fi privită și azi.

De remarcat că în acea perioadă, în primele două clase de liceu (a IV-a și a V-a) se acorda o notă la purtare la fiecare disciplină. Se dădea examen la sfârșitul anului la toate disciplinele în clasele a IV-a și a V-a, în clasa a VI-a au fost exceptate de la examen Desenul, Muzica și Gimnastica, respectiv Gimnastica în clasa a VII-a, deoarece celelalte două menționate pentru clasa anterioară nu mai erau cuprinse în program.

Limba română, limba latină, limba franceză, limba elenă, istoria, matematica și gimnastica apar în fișele matricole în cei patru ani. religia, geografia și fizica apar doar în clasa a IV-a, limba germană se înțepe din clasa a V-a și va continua până în clasa a VII-a. Muzica nu mai apare în clasa a VII-a. Desenul apare în clasa a IV-a și a VI-a. Științele chimice în clasele a V-a și a VI-a. Științele naturale și filosofia în ultimele două clase, iar economia politică și igiena doar în ultima clasa. În total, în cei patru ani doar 18 discipline.

În foile matricole sunt trecute sumele mediilor anuale sau ale notelor obținute la examene. Dacă facem mediile pentru fiecare clasă, acestea sunt cuprinse între 8,21 și 9,82, ceea ce demonstrează că Ștefan N. Mirea a avut pregătirea și capacitatea de a urma simultan două facultăți: la Școala de Poduri și Șosele din București și Facultatea de Științe, secția de Matematici a Universității București, pe care le va absolvi în anul 1907.

Alte amănunte despre viața și activitatea lui Ștefan N. Mirea în numărul următor al revistei.

Alexandru Popa

Notă: Fotografia inginerului Ștefan N. Mirea a fost preluată din lucrarea (2).

Bibliografie:

1) George Șt. Andonie, Istoria Matematicii în România, Editura Științifică, București, 1965, pag. 271-273

2) Nicolae Șt. Noica, Școala Națională de Poduri și Șosele – 125 de ani, Planeta București, Vremea, Asociația Kultura, 2010, pag.135

B.N.: Sunt șanse foarte mari! Acceleratorul de la Large Hader Colleider reconstituie condiții de la începutul universului. Nu de la momentul 0, dar de la un moment foarte apropiat de momentul 0. Deci avem o șansă extraordinară de a sonda începutul...

G.N.I.: *Trei mari pericole și trei minunății pe drumul Domniei-Voastre spre Valea Uimirii?*

B.N.: Marele pericol... Primul este prostia, al doilea este prostia, al treilea pericol este tot prostia! Minunățiile... Prima este inocența, copilăria, prima deschidere spre splendoarea lumii. A doua minunăție este flacăra adolescenței, când începe descoperirea dragostei umane. Iar a treia este minunăție este la vârsta senectuții, când descoperi minunăția dragostei divine.

G.N.I.: *Poezie cuantică la Eminescu?*

B.N.: Cu siguranță! Este un poet care a avut totul în sinea lui. Sunt foarte scandalizat de multe lucruri care s-au întâmplat în România în legătură cu Eminescu: punerea lui în discuție, punerea lui în dubiu... Icoana care nu mai trebuie să fie icoană... Este o prostie imensă, pentru că acest om a creat limba română. Acest om a creat cultura română. Trebuie să înțelegem că acest om avea o curiozitate extraordinară! Eu am studiat manuscrisele eminesciene. Acestea conțin intuiții relativiste și cuantice uluitoare!

G.N.I.: *Omar Khayam, primul poet matematician?*

B.N.: Nu primul, dar printre primii... A fost astronom, poet... Mi-a fost icoană, pentru că în Teoreme poetice vorbesc despre el. Îl menționez și în cartea mea despre Ion Barbu... De ce mă interesează? Omar Khayam este minunat cum el se minunează de splendoarea lumii, dar, în același timp, gustă din plăcerile lumii: dragostea, viața... Deci minunea lumii nu este în ceva ascetic, este legată de ceva care ține de viața de zi cu zi...

G.N.I.: *Cel mai drag vers? Sau unul din cele mai dragi versuri?*

B.N.: Nu mai țin minte...

G.N.I.: *Cel mai drag subiect?*

B.N.: Despre relația interumană. Asta mă interesează cel mai mult: cum mă pot relaționa cu celălalt?

G.N.I.: *Care este culoarea preferată?*

B.N.: Pentru mine, verdele! Cum am spus, în prima carte, Cosmologia Jocului secund, când am descoperit structura culorilor la Ion Barbu, acestea sunt: albastrul, galbenul și verdele. Verdele ca simbol al ierbii și vieții, al renașterii!

G.N.I.: *Ce alt poet român vă mai place foarte mult, în afară de Ion Barbu?*

B.N.: (foarte rapid și foarte decis) Lucian Blaga! În cartea citată vorbeam despre un ternar fondator al culturii române: Eminescu, Blaga, Barbu. E adevărat că aveam 26 de ani când am scris această carte, dar acum, la vârsta puțin mai înaintată pe care o am, nu neg această afirmație. Și, în gest de provocare, la ultima ediție de la Gaudeamus, 2011, când am organizat o Masă rotundă despre Ion Barbu cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la moartea sa, am spus: Aș vrea să știu acum, aici, cine este de acord cu această afirmație. Și erau prezente nume importante... Nimeni nu s-a exprimat împotriva! În afară de Eugen Simion, care ieri spunea că Arghezi este un poet mai mare decât Barbu. Nu sunt de acord cu Domnia-Sa!

G.N.I.: *L-ați cunoscut pe Emil Cioran?*

B.N.: Foarte bine. Prin Ștefan Lupașcu, acesta fiindu-i mare prieten. Și ne puteam cunoaștem și mai bine, dacă eu nu refuzam într-un anume sens apropierea de el. Era un om foarte deschis, foarte primitor. Dar orizontul meu, atunci când l-am cunoscut, spre anii '70, era altul... Cioran era un personaj ciudat, un cărcotaș... Cărcotaș al lui Dumnezeu, în sensul că Cioran era supărat pe Dumnezeu că nu i s-a arătat lui personal. Vă dau un exemplu de amintire personală cu Cioran. Eram la înmormantarea lui Lupașcu, un foarte bun prieten al lui. Hazardul a făcut ca Cioran să fie lângă mine și la ureche tot timpul, urmărind procesiunea, îmi șoptea lucruri foarte foarte răutăcioase despre marele lui prieten Ștefan Lupașcu.

G.N.I.: *Un altfel de punct pentru acest interviu? Sau altfel de puncte de suspensie?*

B.N.: Da! Și e minunat! Mi-am amintit numele primei mele iubiri! Numele, care era, de fapt, un pseudonim dat de mine: "Ira Vardaru". Nu mai țin minte de unde m-am inspirat?... Cred că din Ionel Teodoreanu...

Interviu realizat de
Gelu Nicolae Jonescu